

Barack Obama kairói beszéde és annak visszhangja a muszlim Közel-Keleten, Pakisztánban és Izraelben

2009. június 4-én a kairói egyetem mintegy háromezres hallgatósága előtt Barack Obama egyórás beszédet tartott, új kezdetet szorgalmazva az Egyesült Államok és muszlim világ közötti viszonyban. Elemzésünk első részében a nagy érdeklődéssel várt beszéd nem hivatalos magyar fordítását közöljük, míg második részében a beszéd első, muszlim közel-keleti, pakisztáni és izraeli visszhangját foglalja össze N. Rózsa Erzsébet, Csicsmann László és Paragi Beáta.

Barack Obama kairói beszéde

Megtiszteltetés számomra, hogy itt lehetek Kairó örök városában, és két nagyszerű intézménynek lehetek a vendége. Az al-Azhar ezer éve az iszlám tanítások központja, a Kairói Egyetem pedig több mint egy évszázada az egyiptomi fejlődés egyik forrása. Együttesen önök a hagyomány és a fejlődés harmóniáját testesítik meg. Hálás vagyok az önök vendégszeretetéért és az egyiptomi emberek vendégszeretetéért. Büszkén hozom magammal az amerikai nép jókívánságait, és hazám muszlim közösségeinek békeüdvözlését: asz-szalám-alej-kum.

Az Egyesült Államok és a világ muszlimjai közötti feszültségekkel terhes időben találkozunk, olyan feszültségek időszakában, amelyek a jelen politikai vitáit meghaladó, mélyen gyökerező történelmi folyamatokban erednek. Az iszlám és a Nyugat kapcsolata évszázados együttélést és együttműködést, de konfliktusokat és vallási háborúkat is magában foglal. A feszültségeket a közelmúltban a gyarmatosítás is táplálta, amely sok muszlimtól tagadott meg jogokat és lehetőségeket, és egy olyan hidegháború is, amely a muszlim többségű országokat a saját törekvéseikre tekintet nélkül túl gyakran csatlósokként kezelte. A modernitás és a globalizáció hozta elsőprő erejű változás is sok muszlimot indított arra, hogy az iszlám hagyományok ellenségeként tekintsen a Nyugatra.

Erőszakos szélsőségesek a muszlimok egy kis, de erős kisebbségében felnagyították ezeket a feszültségeket. Ezeknek a szélsőségeseknek a 2001. szeptember 11-i támadása és a civilek elleni erőszakra irányuló erőfeszítései arra indítottak némelyeket a hazámban, hogy az iszlámban olyan erőt lássanak, amely nem csak Amerika és a nyugati országok kérlelhetetlen ellensége, hanem az emberi jogoknak is. Ez további félelmet és bizalmatlanságot szült.

Mindaddig, amíg a kapcsolatunkat a különbözőségeink határozzák meg, azokat erősítjük, akik béke helyett gyűlöletet szítanak, az erőszakra buzdítanak az együttműködés helyett, pedig ez utóbbi segítheti mindnyájunkat az igazságosság és a jólét elérésében. A bizalmatlanság és a viszály ördögi körének véget kell vetni.

Azért jöttem ide Kairóba, hogy egy új kezdetet keressek az Egyesült Államok és a muszlim világ között; amely a kölcsönös érdekeken és a kölcsönös tiszteleten alapul; azon az igazságon, hogy Amerika és az iszlám nem egymást kizáró fogalmak, és nem kell versengeniük. Ellenkezőleg, vannak érintkezési pontjaik és számos alapelvük megegyezik: az igazságosság és a fejlődés, a tolerancia és minden emberi lény méltósága.

Annak tudatában teszem ezt, hogy a változás nem valósulhat meg máról holnapra. Tudom, hogy mekkora nyilvánosságot kapott ez a beszéd, de egyetlen beszéd sem teheti semmissé évek bizalmatlanságát; ezen kívül a ma rendelkezésemre álló időben nem tudok válaszolni minden olyan bonyolult kérdésre, ami a jelenlegi helyzethez vezetett. De meg vagyok győződve arról, hogy az előrelépés érdekében nyíltan ki kell mondani, amit a szívünk mélyén gondolunk, s ami túl gyakran csak zárt ajtók mögött mondunk ki. Folyamatosan arra kell törekednünk, hogy meghallgassuk egymást, tanuljunk egymástól, tiszteljük egymást, és közös nevezőre jussunk. Ahogy a szent Korán mondja: „Óvakodjatok Alláhtól, és helyénvaló

szót szóljatok”. Épp ez az, amit most megkísérlek: hogy az igazat mondjam a legjobb tudásom szerint, az előttünk álló feladatnak megfelelő alázattal, és azon szilárd meggyőződéssel, hogy a minket összekötő általános emberi érdekek összehasonlíthatatlanul erősebbek, mint azok az erők, amelyek elválasztanak bennünket.

E meggyőződésem részben saját tapasztalatomból ered. Én magam keresztény vagyok. Apám Kenyában született egy olyan családban, amelynek több generáción át voltak muszlim tagjai is található. Gyerekként néhány évet Indonéziában töltöttem, s hallottam a müezzin imára szóló szavát pirkadatkor és alkonyatkor. Fiatalemberként Chicagóban olyan közösségekben is dolgoztam, ahol sokak találtak nyugalmat és békét a muszlim hitben.

Történelem szakot végzett hallgatóként tudom mennyit köszönhet a civilizáció az iszlámnak. Olyan helyeken, mint az al-Azhar Egyetem, az iszlám hordozta a tudás fényét oly sok évszázadon át, kikövezve az utat Európa reneszánsza és a felvilágosodás előtt. A muszlim közösségek innovációja alkotta meg az algebra szabályrendszerét, a mágneses iránytűt és navigációs eszközeinket; az írás és a nyomtatás ismeretét; a tudásunkat arról, hogyan terjednek a betegségek, és hogyan gyógyíthatók. Az iszlám kultúra fenséges boltíveket és szárnyaló tornyokat, időtlen költészetet és zenét, elegáns kalligráfiát és békés elmélkedésre szolgáló helyeket adott nekünk. A történelem folyamán az iszlám szavakkal és tettekkel mutatta meg hogy lehetséges a vallási türelem és a faji egyenlőség.

Azt is tudom, hogy az iszlám mindig is hozzátartozott Amerika történetéhez. Marokkó volt az első ország, amely elismerte a hazámat. Második elnökünk, John Adams a tripoli béke aláírásakor 1796-ban ezt írta: „Az Egyesült Államoknak önmagában nincsen semmilyen ellenérzése a muszlimok jogaival, vallásával vagy nyugalomával kapcsolatban.” Az amerikai muszlimok megalakulása óta gazdagították az Egyesült Államokat. Harcoltak a háborúinkban, szolgáltak a kormányunkban, kiálltak a szabadságjogok mellett, vállalkozásokba fogtak, tanítottak egyetemeken, remekeltek sportcsarnokainkban, Nobel-díjakat nyertek, megépítették legmagasabb épületünket, és meggyújtották az olimpiai lángot. És amikor nemrégiben az első muszlim amerikai beválasztották a Kongresszusba, az alkotmány védelmezésére tett esküjét ugyanarra a szent Koránra tette le, amelyet alapító atyánk egyike – Thomas Jefferson – a saját személyes könyvtárában.

Tehát ismertem három kontinensről is az iszlámot, mielőtt ide, abba a térségbe jöttem ahol először megmutatkozott. Erre a tapasztalatra alapul az a meggyőződésem, hogy az Amerika és az iszlám közötti kapcsolatnak azon kell alapulnia, ami az iszlám, és nem azon, ami nem. És az Egyesült Államok elnökeként a felelősségem részének tekintem, hogy harcoljak az iszlámmal szembeni negatív sztereotípiák ellen, bárhol is jelennek meg.

De ugyanezen alapelvnek kell érvényesülnie a muszlimok Amerikáról alkotott képében is. Ahogyan a muszlimokra nem illenek a durva sztereotípiák, Amerikára sem igaz az önző birodalom durva sztereotípiája. Az Egyesült Államok a világ által valaha ismert fejlődésnek az egyik legnagyobb forrása. Egy birodalom elleni forradalomban születünk. Azon elvek mentén jöttünk létre, hogy mindenki egyenlőnek született, és vért ontottunk és századokon keresztül küzdöttünk, hogy értelmet adjunk ezeknek a szavaknak a határainkon belül, és szerte a világban. A világ minden részéből hozott sokféle kultúra alakított minket, és mind egy egyszerű koncepciónak szentelte fel magát: e pluribus unum – „sokból egy”.

Sokat foglalkoztak azzal a ténnyel, hogy egy Barack Husszein Obama nevű afroamerikai megválaszthatják az Egyesült Államok elnökének. De az én személyes történetem nem egyedülálló. Nem mindenki számára valósult meg Amerikában a minden ember előtt nyitva álló lehetőségek álma, de az ígérete valós minden hozzánk érkező számára – beleértve az országban élő közel hétmillió amerikai muszlimot is, akik egyébként az átlagot meghaladó jövedelemmel és képzettséggel rendelkeznek.

Amerikában emellett a szabadság elválaszthatatlan a szabad vallásgyakorlástól. Ezért van minden államunkban mecset, országunkban több mint 1200. Ezért fordult az amerikai kormány bírósághoz, hogy megvédje az asszonyok és lányok jogát a hidzsáb (fejkendő – a szerk.) viselésére, és megbüntesse azokat, akik ezt megtagadnák tőlük.

Ne legyen tehát kétségünk: az iszlám Amerika része. És hiszem, hogy Amerika magának vallja azt az igazságot, hogy fajtól, vallástól vagy élethelyzettől függetlenül, mindannyian közös célokkal bírunk – hogy békében és biztonságban éljünk, oktatásban részesüljünk és

méltósággal dolgozzunk, szeressük a családjunkat, a közösségeinket és Istenünket. Ezek azok, amelyek közösek bennünk. Ez a reménysége az egész emberiségnek.

Természetesen közös emberi tulajdonságaink felismerése csak a tennivalóink kezdete. A szavak önmagukban nem elégíthetik ki a szükségleteinket. Ezeket csak akkor elégíthetjük ki, ha az elkövetkezendő években bölcsen cselekszünk; és ha felismerjük, hogy kihívásaink közösek, és kudarcunk mindannyiunkat érintene.

Megtanultuk a közelmúltbeli tapasztalatokból, hogy amikor egy ország pénzügyi rendszerre meggyengül, az mindenhol csökkenti a jólétet. Amikor egy új vírus megfertőz egy embert, mindannyian veszélyben vagyunk. Amikor egy ország nukleáris fegyverre tesz szert, a nukleáris támadás veszélye minden ország számára megnő. Amikor erőszakos szélsőségesek a hegyek között működnek, az óceán túloldalán élőket is veszélyeztetik. És amikor Boszniában és Darfúrban ártatlanokat gyilkolnak, az folt valamennyiünk lelkiismeretén. Lám, mit jelent együtt élni ezen a világon a huszonegyedik században. Ez a felelősségünk emberi lényeként egymás iránt.

És ez nehéz felelősség. Az emberi történelem gyakran szólt arról, hogy nemzetek, törzsek – és igen, vallások is – önös érdekből leigázták egymást. Ebben az új korban azonban ez a hozzáállás vereségre van ítélve. A kölcsönös függőségünkből következően bármely világrend, amely az emberek egy csoportját vagy egy nemzetet a többi fölé helyez, elkerülhetetlenül elbukik. Akármit is gondolunk tehát a múlttól, nem maradhatunk a foglyai. A problémáinkat partnerség útján kell kezelni, a fejlődésnek közösnek kell lennie.

Ez nem jelenti azt, hogy szemet hunyhatunk a feszültségforrások felett. Éppen az ellenkezőjére ösztönöz: nyíltan szemben kell néznünk velük. És ebben a szellemben hadd beszéljek a tőlem telhető legtisztább és legegységesebb módon néhány olyan témáról, amelyeket, úgy vélem, közösen kell megoldanunk.

Az első probléma, amellyel szembe kell néznünk, az erőszakos szélsőségek minden válfaja.

Ankarában világosan kifejtettem, hogy Amerika nem áll és soha nem is fog háborúban állni az iszlámmal. Ugyanakkor könyörtelenül fellépünk a biztonságunkat veszélyeztető erőszakos szélsőségekkel szemben, mert elutasítjuk azokat a dolgokat, melyeket minden vallás elutasít: ártatlan férfiak, nők, gyermekek meggyilkolását. És az Egyesült Államok elnökeként a legfontosabb feladatom az amerikai emberek megvédése.

Az afganisztáni helyzet jól mutatja Amerika céljait és az együttműködés szükségességét. Több mint hét évvel ezelőtt az Egyesült Államok széleskörű nemzetközi támogatással elűzte az al-Káidát és a tálibokat. Szükségből mentünk oda harcolni, nem önként. Tudom, hogy vannak, akik megkérdőjelezik vagy igazolhatónak vélik a szeptember 11-e eseményeket. De legyünk egyértelműek: az al-Káida közel háromezer embert ölt meg azon a napon. Az áldozatok amerikai és sok más nemzetből való ártatlan férfiak, nők, gyermekek voltak, akik sohasem ártottak senkinek. Ennek ellenére az al-Káida úgy döntött, kegyetlenül meggyilkolja ezeket az embereket, büszke volt rá, és még most is azon elhatározását hirdeti, hogy tömegesen gyilkoljon. Sok országban vannak híveik, és igyekeznek kiterjeszteni hatókörüket. Ezek nem vélemények, amelyekről vitatkozni kell, hanem tények, amelyekkel foglalkozni kell.

Ne legyenek kétségeik: nem akarjuk csapatainkat Afganisztánban tartani. Nem akarunk ott katonai támaszpontokat. Amerika számára fájdalmas elveszíteni fiatal fiait és lányait. Költséges és politikailag nehéz ezt a konfliktust folytatni. Örömmel hazahoznánk minden egyes katonánkat, ha bízhatnánk abban, hogy nincsenek olyan erőszakos szélsőségesek Afganisztánban és Pakisztánban, akik minél több amerikai meggyilkolására törnek. De jelenleg nem ez a helyzet.

Ezért vagyunk ott negyvenhat országgal szövetségben. És a költségek ellenére Amerika eltökéltsége nem fog csökkenni. Egyikünknek sem volna szabad tolerálnia ezeket a szélsőségeket. Sok országban öltek. Sokféle vallású embert öltek meg – de bármilyen más vallásbélinél több muszlimot. A cselekedeteik összeegyeztethetetlenek az emberi jogokkal, a nemzetek fejlődésével és az iszlámmal. A Korán azt tanítja: bárki, aki megöl egy ártatlant, az olyan, mintha az egész emberiséget ölte volna meg; és bárki, aki megment egy embert, az olyan, mintha az egész emberiséget mentené meg. Egymilliárd ember hite összehasonlíthatatlanabban erősebb, mint néhányak elvakult gyűlölete. Az iszlám nem az erőszakos

szélsőségekkel szembeni küzdelem problematikájának a része, hanem a béke elősegítésének egy fontos eleme.

Tudjuk azt is, hogy a katonai erő önmagában nem fogja megoldani Afganisztán és Pakisztán problémáját. Ezért a következő öt évben évente 1,5 milliárd dollárt tervezünk költeni arra, hogy segítsük a pakisztániakat iskolák, kórházak, utak építésében és vállalkozások létrehozásában, és több százmillióval segítjük az áttelepítetteket. És ezért biztosítunk több mint 2,8 milliárd dollárt arra, hogy segítsük az afgánokat gazdaságuk fejlesztésében és az emberek számára szükséges szolgáltatások megteremtésében.

Hadd beszéljek Irak ügyéről is. Afganisztánnal ellentétben az iraki háború saját választásunk kérdése volt, amely komoly vitákhoz vezetett hazámban és szerte a világon. Habár úgy hiszem, hogy az iraki emberek alapvetően jobb élnek Szaddám Huszein diktatúrája nélkül, azt is gondolom: Irak arra emlékeztette Amerikát, hogy amikor csak lehetséges, diplomáciával és nemzetközi egyetértéssel kell a problémákat megoldani. Valóban, felidézhetjük Thomas Jefferson szavait, aki azt mondta: „Remélem, hogy a bölcsességünk erőnkkel együtt nő majd, és megtanít rá, hogy minél kevesebbet használjuk erőnket, annál nagyobb lesz.”

Ma Amerikának kettős felelőssége van: segítse Irakot egy jobb jövő megteremtésében – és hagyja meg Irakot az irakiaknak. Világosan kifejtettem az irakiaknak, hogy nem törekszünk támaszpontok létesítésére, nem követelünk területet vagy nyersanyagokat. Irak szuverén állam. Ezért rendeltem el a harcoló dandárok kivonását jövő augusztusig. Ezért fogjuk tiszteletben tartani Irak demokratikusan megválasztott kormányával megkötött megállapodásunkat, amelynek értelmében a harcoló alakulatainkat júliusig kivonjuk az iraki városokból, és az összes egységünket kivonjuk Irakból 2012-ig. Segítünk Iraknak biztonsági erőinek képzésében és gazdasága fejlesztésében. A biztonságos és egységes Irakot mint partnereinket és nem mint alárendeltünket támogatjuk.

És végezetül, ahogy Amerika soha nem tolerálhatja szélsőségesek erőszakosságát, mi sem változtathatjuk meg alapelveinket. Szeptember 11. óriási trauma volt országunk számára. A félelem és a harag amit kiváltott érthető volt, de néhány esetben az hagyományainkkal és értékeinkkel ellentétes cselekedetekre indított. Konkrét intézkedéseket teszünk, hogy megváltoztassuk az irányvonalat. Világosan megtiltottam az Egyesült Államok számára a kínzás alkalmazását, és elrendeltem a guantánamói börtön bezárását jövő év elejéig.

Amerika tehát az országok szuverenitása és a jogállamiság tiszteletben tartásával fogja megvédeni magát. És a szintén veszélyeztetett muszlim közösségekkel partnerségben fogjuk ezt megtenni. Minél előbb háttérbe szorulnak és nem lesznek szívesen látottak a szélsőségesek a muszlim közösségekben, annál hamarabb leszünk mindannyian nagyobb biztonságban.

A második nagy feszültségforrás, amit meg kell vitatnunk, az izraeliek, a palesztinok és az arab világ közötti kapcsolatok. Amerika erős kötődése Izraelhez közismert. Ez a kötelék eltéphetetlen. Ez kulturális és történelmi kapcsolatokra épül, és annak elismerésére, hogy egy zsidó nép saját haza iránti vágy egy olyan tragikus történelemben gyökerezik, amely nem tagadható el.

A zsidó embereket évszázadokon keresztül üldözték szerte a világban, és az antiszemitizmus végül egy precedens nélküli holokausztba torkollott. Holnap Buchenwaldba utazom, amely része volt annak a táborhálózatnak, ahol a zsidókat rabszolgaként tartotta, kínoztá, lőtte agyon vagy gázosította el a Harmadik Birodalom. Hatmillió zsidót öltek meg: többet, mint Izrael teljes mai zsidó lakossága. Tagadni ezt a tényt alaptalan, érzéketlenségről és rosszindulatról tanúskodik. Izrael elpusztításával fenyegetni – vagy aljas sztereotípiákat ismételtetni a zsidókkal szemben – mélységesen rossz, és csak arra szolgál, hogy felidézze ezeket a fájdalmas emlékeket az izraeliek gondolataiban, és megakadályozza a térség népeinek megérdemelt békéjét.

A másik oldalról tagadhatatlan, hogy a palesztin emberek – muszlimok és keresztények egyaránt – az önálló haza megteremtésére irányuló törekvéseik közepette sokat szenvedtek. Több mint hatvan éve túrik a hontalanság fájdalmát. A Nyugati Parton (Ciszjordániában – a szerk.), Gázában és a szomszédos országokban lévő menekülttáborokban sokan vágnak egy olyan békés és biztonságos életre, amelyben soha nem lehetett részük. Elszenvedik a megszállással járó mindennapi – kisebb és nagyobb – megaláztatásokat. Ne legyenek tehát

kétségeink: a palesztin emberek helyzete nem tolerálható. Amerika nem fog háttal fordítani a palesztinok vágyának a méltóság, a lehetőség és egy saját állam iránt.

Évtizedeken keresztül patthelyzet volt: két nép legitim vágyakkal, mindkettő fájdalmas történelemmel, ami nehezen teszi elérhetővé a kompromisszumot. Könnyű másokat hibáztatni – a palesztinok Izraelnek az otthonaik elvesztésével járó megalapításáról beszélnek, az izraeliek az egész történelmüket végigkísérő, a határaikon belülről és azon túlra jövő állandó ellenségeskedésekre és támadásokra mutatnak rá. De ha csak az egyik vagy a másik oldalról nézzük a konfliktust, akkor vakok leszünk az igazságra: az egyedüli megoldás mindkét vágy beteljesülésére két állam révén válhat valóra, amelyekben az izraeliek és a palesztinok mindannyian békében és biztonságban élnek.

Ez Izrael érdeke, Palesztina érdeke, Amerika érdeke és a világ érdeke. Ezért szándékom személyesen is előmozdítani ezt a végkifejletet a feladat nagyságához szükséges türelemmel és odaadással. A kötelezettségek, amelyekben az Útiterv alapján a felek megállapodtak, világosak. Hogy a béke eljöjjön, ideje, hogy ők és mi mindannyian eleget tegyünk vállalásainknak.

A palesztinoknak fel kell hagyniuk az erőszakkal. Az erőszakos és gyilkos ellenállás nem vezet eredményre. Amerikában a fekete bőrű lakosság évszázadokon át szenvedett: a rabszolgaság idején korbáccsal verték őket, a faji megkülönböztetés éveiben pedig mindenféle megaláztatásban volt részük. De nem az erőszak hozta meg számukra az egyenjogúságot, hanem a békés és kitartó küzdelem azoknak az eszményeknek a valóra válásáért, amelyekre maga Amerika alapult. Ugyanezt mondhatják el a legkülönbözőbb országok képviselői Dél-Afrikától Dél-Ázsiáig. Mindnyájan felismerték az egyszerű igazságot: az erőszak zsákutcába vezet. Nincs abban semmi bátorság rakétákkal lövöldözni alvó gyermekekre, vagy öregasszonyokat felrobbantani a buszokon. Az erkölcsi felhatalmazást így nem lehet megszerezni, így csak elveszíteni lehet.

Ideje, hogy a palesztinok arra koncentráljanak, hogy építeni mit tudnak. A Palesztin Hatóságnak ki kell alakítania saját képességét a kormányzásra, olyan intézményeket létrehozva, amelyek biztosítanák népük szükségleteit. A Hamásznak van bizonyos támogatottsága a palesztinok között, de van felelőssége is. Annak érdekében, hogy meg tudják valósítani a palesztinok várakozásait, és egyesítsék a palesztin népet, a Hamász véget kell, hogy vessen az erőszaknak, be kell tartania a korábbi egyezményeket, és el kell ismernie Izraelnek a létezéshez való jogát.

Egyúttal az izraelieknek is el kell ismerniük, hogy miként Izraelnek a létezéshez való jogát nem lehet megtagadni, úgy Palesztináét sem. Az Egyesült Államok nem fogadja el legitimnek az újabb izraeli telepkek létrehozását. Ez a tevékenység sérti a korábbi megállapodásokat, és veszélyezteti a béketörekvéseket. Ideje, hogy ezek a telepítések befejeződjenek.

Izraelnek ugyancsak kötelessége biztosítani, hogy a palesztinok élhessenek, dolgozhasanak és fejleszthessék a társadalmukat. És a folytatódó gázai humanitárius válság nemcsak palesztin családokat zúz szét, hanem Izrael biztonsági érdekeit sem szolgálja – mint ahogy az előrelépés hiánya sem a Nyugati Parton. A palesztinok mindennapi életének javítása részét kell, hogy képezze a békéhez vezető útnak, és Izraelnek konkrét lépéseket kell tennie azért, hogy ezt lehetővé tegye.

Végül az arab államoknak be kell látniuk, hogy az arab békekezdeményezés fontos kezdőlépés volt, de itt nem ér véget a felelősségük. Az arab–izraeli konfliktust a továbbiakban nem szabad arra használni, hogy az arab országok népeinek figyelmét elterelje más problémákról. Ellenkezőleg, arra, hogy segítsenek a palesztinoknak olyan intézményeket létrehozni, amelyek fenntarthatják az államukat, továbbá arra, hogy elismerjék Izrael legitimitását, és az önsorsrontó múltba révedés helyett a fejlődést válasszák.

Amerika azok mellett fogja elkötelezni magát, akik békét akarnak. Nyilvánosan is azt fogjuk mondani, amit zárt ajtók mögött mondtunk az izraelieknek, a palesztinoknak és az araboknak. A békét nem tudjuk kikényszeríteni. De magánbeszélgetésekben számos muszlim belátja, hogy Izrael immár nem fog eltűnni. És ugyanígy sok izraeli is elismeri, hogy szükség van egy palesztin államra. Ideje, hogy annak érdekében cselekedjünk, ami mindenki számára nyilvánvaló realitás.

Túl sok könny hullott, túl sok vér folyt. Mindannyiunk felelőssége, hogy azért a napért dolgozzunk, amikor az izraeli és palesztin anyák láthatják majd, hogy a gyermekeik félelem nélkül nőnek fel. Amikor a három nagy vallás szent földje a béke helye lesz, ahogyan Isten akarta. Amikor Jeruzsálem biztonságos, állandó otthona lesz zsidóknak, keresztényeknek és muszlimoknak, és ahol Ábrahám minden gyermeke békésen élhet, mint Esdrás történetében, ahol Mózes, Jézus és Mohamed (béke legyen velük) együtt imádkozott.

A harmadik feszültségforrás az államoknak az atomfegyverekkel kapcsolatos jogaihoz és felelősségéhez fűződő közös érdeke.

A kérdés az Egyesült Államok és az Iráni Iszlám Köztársaság viszonyában jelent feszültségforrást. Irán éveken keresztül hazám ellenfeleként határozta meg magát, és közös történelmünk kétségtelenül viharos. A hidegháború közepén az Egyesült Államok szerepet játszott egy demokratikusan megválasztott iráni kormány megdöntésében. Az iszlám forradalom után Irán nem kis szerepet játszott amerikai katonák és civilek elleni túszjejtésekben és erőszakos akciókban. Ez a történet jól ismert. De ahelyett, hogy a múlt csapdájában vergőd-nénk, egyértelművé tettem az iráni vezetés és az iráni nép számára, hogy hazám kész az előrelépésre. A kérdés most nem az, hogy Irán mit ellenez, hanem az, hogy milyen jövőt akar építeni.

Nehéz lesz túllépni több évtizednyi bizalmatlanságon, de bátran, egyenesen és határozottan fogunk eljárni. Számos megvitatandó ügy lesz a két ország között, és feltételek nélkül, a kölcsönös tisztelet jegyében kívánunk előre haladni. De minden érintett számára világos, hogy a nukleáris fegyvereket illetően döntő ponthoz érkeztünk. Nem egyszerűen Amerika érdekeiről van szó, hanem arról is, hogy meggátoljunk egy közel-keleti nukleáris fegyverkezési versenyt, ami mind a régiót, mind az egész világot igen veszélyes helyzetbe sodorná.

Megértem azokat, akik tiltakoznak az ellen, hogy egyes államoknak van atomfegyverük, másoknak meg nincs. Nem szabad egy országnak sem egyedül eldöntenie, mely nemzeteknek lehet atomfegyverük. Ezért is erősítettem meg újra Amerika elkötelezettségét az atomfegyvermentes világ elérésében. És minden nemzetnek, beleértve Iránt is, joga van a békés nukleáris programhoz, ha az összhangban van az atomsorompó-egyezményben vállaltakkal. Ez az elkötelezettség az egész egyezmény kulcsa, és minden részes államnak be kell tartania. Remélem, a régió minden országa egyet tud érteni ezzel a céllal.

A negyedik kérdés, amiről beszélni fogok, a demokrácia.

Tudom, hogy az elmúlt években voltak ellentmondások a demokrácia terjesztése körül, és ezen ellentmondások legnagyobb része az iraki háborúhoz kapcsolódik. Szeretnék tehát egyértelmű lenni: egyetlen országra sem lehet vagy szabad kívülről rákényszeríteni semmiféle kormányzati rendszert.

Ez persze nem csökkenti a népakaratot tükröző kormányok iránti elkötelezettségemet. Minden ország a maga módján, saját népének hagyományaira alapozva valósítja meg ezt az elvet. Amerika nem feltételezi, hogy tudná, mi lenne a jó mindenkinek, mint ahogy nincs szándékunkban eldönteni azt sem, ki legyen egy békés választás győztese. De szilárd meggyőződésem, hogy vannak dolgok, amikre minden ember vágyik: annak lehetőségére, hogy elmondhassa a véleményét, és beleszólhasson abba, hogyan kormányozzák. A jogbiztonságba és az igazságszolgáltatás előtti egyenlőségbe vetett bizalomra. Hogy a kormány átláthatóan működjön, és ne csak lopjon az emberektől. A szabadságra, hogy úgy élj, ahogyan akarsz. Ezek nemcsak amerikai álmok, ezek emberi jogok – és ezért támogatjuk őket mindenütt.

Nincs közvetlen út, hogy valóra válthassuk ezt az ígéretet. Egyvalami azonban biztos: azok a kormányok, amelyek ezeket a jogokat tiszteletben tartják, végül stabilabbak, sikerebbek és biztonságosabbak. Az elnyomásukra tett kísérleteket sohasem koronázza siker.

Amerika tiszteletben tartja, hogy a világon minden békés és törvénytisztelő polgárnak joga legyen elmondania a véleményét, még ha nem is értünk egyet velük. És üdvözlünk minden békés, megválasztott kormányt – feltéve, ha ezek minden polgárunk érdekeit tiszteletben tartva kormányoznak.

Az utolsó pont azért fontos, mert vannak olyanok, akik a demokráciát csak akkor támogatják, ha ellenzékben vannak, ám hatalomra kerülve kíméletlenül megsértik mások jogait. A néppel és a nép érdekében való kormányzás földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül egységes

mércét jelent minden hatalmon lévő számára: a hatalmat konszenzusos úton kell megtartani, nem erőszakkal. Tiszteletben kell tartani a kisebbségek jogait, és toleránsan, kompromisszumkészten kell tevékenykedni. A nép érdekeit és a legitim politikai folyamatokat a pártérdekek fölé kell helyezni. Mindezek nélkül önmagukban csak a választások még nem garantálják a demokráciát.

Az ötödik kérdés, amiről együtt kell beszélnünk, a vallásszabadság.

Az iszlám büszke toleráns hagyományaira. Láthatjuk ezt Andalúzia és Cordoba történelmében az inkvizíció idején. Saját szememmel láttam gyerekként Indonéziában, ahol a jámbor keresztények szabadon gyakorolhatták vallásukat egy túlnyomó többségben muszlim országban. Erre a szellemiségre van ma szükség. Az embereknek minden országban szabadon kell megválasztaniuk és megélniük a hitüket, saját meggyőződésük, szívük, lelkük szerint. A vallás gyarapodásához létfontosságú ez a tolerancia, de számos kihívás éri.

Egyes muszlimok között jelen van az az aggasztó tendencia, hogy a saját hitüket mások hitének elutasításával mérjék. Fenn kell tartani a vallási sokféleséget – legyen szó akár a maronitákról Libanonban vagy a koptokról Egyiptomban. És enyhíteni kell a megosztottságot a muszlimok között is, hiszen a síita–szunnita ellentét tragikus erőszakhoz vezetett, főképp Irakban.

A vallásszabadságnak központi jelentősége van abban, hogy az emberek együtt tudjanak élni. Folyamatosan vizsgálunk kell azokat a módokat is, ahogyan meg akarjuk védeni a vallásszabadságot. Az Egyesült Államokban például a jótékonyosságra vonatkozó szabályozás megnehezítette a muszlimoknak, hogy leróják vallási kötelezettségüket. Ezért is kívánok elkötelezetten együttműködni az amerikai muszlimokkal annak érdekében, hogy eleget tessenek a *zakát* köteletségének.

Ugyanígy fontos, hogy a nyugati országok ne hátráltassák a muszlimokat a vallásuk számukra megfelelő gyakorlásában – például azzal, hogy előírják, milyen ruhát viseljen egy muszlim nő. Nem rejthetjük a liberalizmus álarcá mögé saját ellenséges érzületünket valamely vallás iránt.

Végül soron a hitnek össze kell hoznia bennünket. Ezért is támogatunk olyan szertartási projekteket Amerikában, ami összehozza a keresztényeket, muszlimokat és zsidókat. Ezért is fogadtuk nagy örömmel Abdullah szaúd-arábiai király erőfeszítéseit a vallások közti párbeszédben, és Törökország vezető szerepét a Civilizációk Szövetségében. A világban a párbeszédet vallások közös tevékenységévé alakíthatjuk, így az emberek közti kapcsolatokból tényleges akciók is lehetnek – legyen szó akár a malária elleni harcról Afrikában, vagy a természeti csapások utáni segítségnyújtásról.

A hatodik kérdés, amiről beszélni szeretnék, a nők jogai.

Tudom, hogy erről a kérdéstről vannak viták. Visszautasítom azokat a nyugati véleményeket, hogy a nő, aki azt választja, hogy eltakarja a haját, kevésbé volna egyenlő. Arról viszont meg vagyok győződve, hogy ha egy nőtől megtagadják a tanulás jogát, akkor az egyenlőségét tagadják meg. És nem véletlen, hogy azok az országok, ahol a nők is tanulhatnak, sokkal nagyobb eséllyel lesznek gazdagabbak.

Szeretném, ha pontosan értenének. A női egyenjogúság kérdése semmiképp sem egyszerűen az iszlám kérdése. Törökországban, Pakisztánban, Bangladesben és Indonéziában muszlim többségű országok női vezetőt választottak. Ezenközben a női egyenjogúságért folytatott küzdelem tovább zajlik az élet sok területén Amerikában és világ számos más országában is.

A lányaink épp ugyanannyira tudnak hozzájárulni a társadalomhoz, mint a fiaink, és közös jólétünk is fejlődik azáltal, hogy minden embernek – férfiaknak és nőknek is – lehetővé tesszük képességeik teljes kibontakoztatását. Nem hiszem, hogy a nőknek ugyanazt kellene választaniuk, mint a férfiaknak azért, hogy egyenlők legyenek velük, és tisztelem azokat a nőket, akik a hagyományok szerinti életet választják. De ez legyen az ő választásuk! Ezért fog az Egyesült Államok együttműködni bármelyik muszlim többségű országgal annak érdekében, hogy minél több nő lehessen művelt, és hogy mikrofinanszírozás útján támogassuk a fiatal nők munkába állását, ami segít az embereknek megvalósítani az álmaikat.

Végül a gazdasági fejlődésről és lehetőségekről szeretnék beszélni.

Tudom, hogy sokak számára a globalizáció arculata ellentmondásos. Az internet és a televízió adhat tudást és információt, de gátlástalan szexualitást és mértéktelen erőszakot is. A kereskedelem gazdagságot és új lehetőségeket hozhat, de nagy bukásokat is, és megváltoztatja a közösségeket. Minden országban – beleértve a sajátomat is – ezek a változások félelmet válthatnak ki. Félelmet attól, hogy a modernitás miatt elveszítjük az irányítást a politika és a gazdasági lehetőségeink felett, és legfontosabbként elveszíthetjük az identitásunkat. Mindazt, amit a leginkább szeretünk a közösségeinkben, a családjunkban, a hagyományainkban és a hitünkben.

De azt is tudom, hogy az emberi fejlődést nem lehet megállítani. Nem szükségszerű, hogy ellentmondás feszüljön haladás és hagyomány között. Az olyan országok, mint Dél-Korea vagy Japán úgy növekednek gazdaságilag, hogy közben megőrizték saját egyedi kultúrájukat. Ugyanez igaz a lenyűgöző fejlődésre a muszlim többségű országok között Kuala Lumpurtól Dubajig. Csakúgy, mint régen, a muszlim közösségek ma is az innováció és az oktatás élvonalában állnak.

Ez azért fontos, mert nem lehet fejlesztési stratégiát egyedül az ásványkincsekre alapozni, mint ahogy fenntartani sem lehet, ha a fiatalok munka nélkül maradnak. Számos öbölország élvezi a gazdagságot az olajnak köszönhetően, és néhányuk már kezd a szélesebb értelemben vett fejlesztéssel is foglalkozni. De el kell ismernünk, hogy az oktatás és az innováció lesz a 21. század valutája, és túl sok muszlim közösségben továbbra is túl keveset fektetnek ezeken a területeken. A saját országomban is hangsúlyozom ezeknek a befektetéseknek a fontosságát. És amíg Amerika a múltban a világnak ezen a részén csak az olajjal és gázzal törődött, most szélesebb értelemben szeretnénk elkötelezni magunkat.

Az oktatás terén kiterjesztjük a csereprogramokat, és növeljük az ösztöndíjak számát – az olyan ösztöndíjakét, mint amilyen az édesapámat is Amerikába hozta. Ezzel párhuzamosan több amerikaiat biztatunk majd arra, hogy muszlim közösségekben tanuljon. És az ígéretes muszlim hallgatónak ösztöndíjakat adunk Amerikába. Világszerte többet költünk majd a tanárok és gyereket on-line oktatására, és új on-line hálózatokat hozunk létre, így egy kansasi fiatal azonnal kommunikálhat majd egy tinédzserrel Kairóban.

Ami a gazdasági fejlődést illeti, üzleti önkéntesek új csoportjait hozzuk majd létre, hogy partnereket találjanak a muszlim többségű országokban. És idén tartok egy vállalkozási csúcst, hogy meghatározhassuk, hogyan mélyíthetjük el a kapcsolatokat az Egyesült Államok és világszerte a muszlim közösségek üzleti vezetői, alapítványai és szociális szervezeti között.

A tudomány és technológia területén új alapot hozunk létre a muszlim többségű országok technológiai fejlődésének támogatására, és segítünk az ötletek piaci megvalósításában is, hogy munkahelyeket teremtsünk. Tudományos kiválósági központokat nyitunk majd Afrikában, a Közel-Keleten és Délkelet-Ázsiában, és új tudományos küldötteket fogunk kinevezni, hogy együttműködjenek olyan programokban, amelyek keretében új energiaforrásokat tárnak fel, zöld munkahelyeket teremtenek, felvételeket digitalizálnak, vizet tisztítanak, és új növényeket termesztenek.

És ma bejelentem, hogy az Iszlám Konferencia Szervezetével új, globális programot indítunk a gyermekparalízis megszüntetése érdekében. Emellett kiterjesztjük az együttműködést a muszlim közösségekkel a gyermekek és anyák egészségének védelme érdekében.

Mindezeket együttműködésben kell megtenni. Az amerikaiak készen állnak rá, hogy összefogjanak a polgárokkal és kormányokkal, valamint a muszlim világbeli közösségi szervezetekkel, vallási vezetőkkel és vállalatokkal annak érdekében, hogy jobb életet biztosíthassunk népeinknek.

Az általam vázolt problémákat nem lesz könnyű megoldani. De mindannyiunk felelőssége, hogy egyesítsük erőnket az általunk elérni kívánt világért. Egy olyan világért, amelyben a szélsőségesek nem fenyegetik többé népeinket, és az amerikai csapatok hazatérnek. Egy olyan világért, ahol az izraeliek és a palesztinok is saját, biztonságos országukban élhetnek, és ahol az atomenergiát békés célokra használják. Egy olyan világért, ahol a kormányok a népeik érdekeit szolgálják, és Isten minden gyermekének jogait tiszteletben tartják. Ezek közös érdekek. Egy ilyen világért küzdünk. De csak együtt érhetjük el.

Tudom, hogy számos muszlim és nem muszlim megkérdőjelezi, vajon össze tudjuk-e kövacsolni ezt az új kezdetet. Vannak, akik szívesen szíjták a megosztottság tüzeit, és a fejlődés útjába állnak. Vannak, akik megkérdőjelezik, megéri-e az erőfeszítést, mondván, az egyet nem értés a sorsunk, és a civilizációk összecsapása eleve elrendeltetett. Jóval többen egyszerűen csak szkeptikusak azzal kapcsolatban, hogy valódi változás történhetne. Annyi a félelem, annyi a bizalmatlanság. De ha hagyjuk, hogy megbéklyózzon a múlt, sosem fogunk előre haladni. És amit külön is szeretnék elmondani a fiataloknak, éljenek bármely országban vagy hitben: nektek megvan a képességetek a világ átalakítására, jobban, mint bárki másnak.

Ez a világ mindannyiunké, de csak rövid idő adatott nekünk. A kérdés, hogy ezt az időt megosztottságban töltjük, vagy elkötelezzük magunkat annak érdekében, hogy közös alapokat találjunk, hogy a jövőre koncentráljunk, melyet gyermekeinknek szeretnénk adni, és hogy tiszteletben tartsuk minden emberi lény méltóságát.

Egyszerűbb elkezdni a háborúkat, mint befejezni őket. Egyszerűbb másokat hibáztatni, mint magunkba nézni. Egyszerűbb a különbözőségét látni valakinek, mint azokat a dolgokat, amik közösek bennünk. De nem az egyszerűbb, hanem a helyes utat kell választanunk. Van egy szabály, ami minden vallás legmélyét jelenti: azt tedd másokkal, amit szeretnél, hogy ők tegyenek veled. Ez az igazság kiterjed minden országra és népre, ez a hit nem új, nem fekete, fehér vagy barna, nem keresztény, muszlim vagy zsidó. Ez a meggyőződés ott vibrált már a civilizáció bölcsőjében, és most is ott van milliók szívében. Ez a más emberekbe vetett hit, és éppen ez hozott ma engem ide.

Megvan hozzá az erőnk, hogy olyan világot hozzunk létre, amelyet szeretnénk, de csak akkor, ha megvan a bátorságunk az új kezdethez, tartva magunkat az íráshoz. A Korán azt mondja nekünk: „Ti emberek! Férfiből és nőből teremtettünk benneteket s népekké és törzsekké tettünk benneteket, hogy ismerkedjete, és ismerjéte meg egymást!”

A Talmud azt mondja nekünk: „Az egész Tóra a béke kedvéért adatott.”

A Biblia azt mondja nekünk: „Boldogok a békességre igyekezők: mert ők az Isten fiainak mondatnak.”

A világ népei képesek békében együtt élni. Tudjuk, hogy ez Isten szándéka. Így most ez legyen a feladatunk itt a Földön. Köszönöm. És az Isten békéje legyen Önökkel.

N. Rózsa Erzsébet: Barack Obama kairói beszédének közel-keleti visszhangja

Június 4-én Kairóban elmondott beszédével Obama egy csapásra meghódította, ugyanakkor azonban mélyen meg is osztotta a közel-keleti muszlim világot. A közvélemény-kutatások Obama népszerűségét mutatják, de az amerikai külpolitika továbbra is indulatokat és ellenérzéseket vált ki. A hivatalos és ellenzéki politikai elitek, csakúgy, mint a közvélemény jelentős része – amellet, hogy örömmel fogadja és elismeréssel nyugtázza a megváltozott stílust – inkább kivár.

Obama kairói beszéde az a már hivatalba lépése előtt meghirdetett „major speech” be-mutató előadása volt, annak minden külsőségével – az egyiptomi vendéglátó a Kairói Egyetem és az al-Azhar¹ volt –, amit azonban számos kisebb próba (mint például az, hogy első elnöki interjút az al-Arabijja tévécsatornának adta), illetve egy jelmezes főpróba (a török parlamentben elmondott beszéde április elején) előzött meg. A beszéd legfontosabb technikai elemeit mind kipróbálták már, különös tekintettel a három monoteista vallás értékeinek összehasonlítására, az olyan kijelentésekre, mint az, hogy az iszlám Amerika része, és – talán legfontosabbként – a Bibliából, a Talmudból (korábban a Tórából) és a Koránból vett, hasonló tartalmú idézetekre. A beszéd kulcsszavai – „igazságosság, türelem és méltóság” – az iszlám civilizációnak is alapfogalmai. A fő üzenet pedig az, hogy „Amerika nem áll és nem

¹ A Közel-Kelet egyik legrégebbi, 975-ben alapított, egy mecset köré épült oktatási központja. Mára modern fakultásokkal (műszaki tudományok, orvostudomány stb.) is kiegészült, de az Azhar sejkje a mai napig az iszlám világ egyik legmeghatározóbb vallási személyisége.

is fog háborúban állni az iszlámmal”. Mindez éles ellentétben áll George W. Bush Közel-Kelet-politikájának hangnemével, és még azok is szívesen fogadták, akik egyébként hiányolták a forma mögött a tartalmat.

Az arab világban általában üdvözölték a beszédet, annak ellenére, hogy nagyon ellentétes érzelmeket váltott ki. Sokan bátornak, történelminek, egy új fejezet kezdetének értékelték, míg mások szerint éppen a lényeg hiányzott, hogy mit is fog Obama tenni a fő kérdések megoldására. Az elnök által említett két arab konfliktusban érdekelték azt remélték, hogy az előre meghirdetett cél meg is valósul majd: Irakból kivonulnak az amerikai csapatok, és létrejön a palesztin állam. Megjegyezték, hogy Obama az első, aki elnöksége első hat hónapjában az arab–izraeli konfliktus kétállamos megoldásáról, palesztin államról beszél: „az előző elnökök általában csak hivatali idejük utolsó két hónapjában jutottak el” eddig.² Ugyanakkor az amerikai–izraeli kapcsolat megbonthatatatlansága előtt ma is sokan értetlenül állnak.

Kairó jó választás volt abból a szempontból, hogy történelmileg és kulturálisan az arab világ központja, melyre az egész iszlám világ odafigyel. Sokakat meglepett, hogy a hallgatóság soraiban a Muszlim Testvérek képviselői is helyet kaptak, állítólag Barack Obama kifejezett kérésére, ugyanakkor tény, hogy a Muszlim Testvérek 88 mandátummal rendelkeznek az egyiptomi parlament képviselőházában, és fegyveres cselekmény elkövetése nem fűződik a nevéhez. Az egyiptomi ellenzék azonban kifejezetten csalódott, és elárulva érzi magát. Úgy vélik, hogy Obama tulajdonképpen szentesíti a Mubárak-rezsim emberi jogi és politikai kérdésekben meglehetősen megkérdőjelezhető gyakorlatát azzal, hogy Kairóban a demokráciáról és az emberi jogokról beszél. (Ismert, hogy a 2005-ös elnökválasztásokon csak nagyon erős amerikai nyomásra egyeztek bele az alkotmány módosításába, ami lehetővé tette a többjelöltes választást, Mubárak egyik akkori ellenfelét, Ajman Núrt³ pedig csak a napokban engedték ki a börtönből.)

Ha Obama arra számított, hogy az iráni vezetőket és lakosságot lenyűgözi, akkor az időpont kiválasztása kifejezetten szerencsétlennek mondható. Június 4-én az Iszlám Köztársaság Khomeini ajatollah éppen húsz évvel ezelőtt bekövetkezett halálát gyászolta. Az iráni média nem közvetítette a beszédet (bár az interneten hozzáférhető), de Khomeini sírjánál mondott beszédében Ali Khámenei, az iszlám forradalom legfőbb vezetője utalt rá, amikor azt mondta, hogy „az emberek gyűlölik Amerikát”, és „gyönyörű beszédek” ezen nem fognak változtatni. Khámenei ezzel gyakorlatilag megismételte Obama újévi köszöntőjére adott választát: örülnek a megváltozott hangnemnek, de várják a tetteket.

Az időzítés – iráni szempontból – azért sem volt jó, mert az ország június 12-én köztársasági elnököt választ. A kampány pedig a választási nagygyűlésekkel, a szlogenekkel, sőt, az Iszlám Köztársaságban először a jelöltek nyilvános vitáival soha nem látott indulatokat keltett. A nemzetközi médiában csak szórványosan közölt civil reakciók azonban általában elégedettséget mutatnak az Obama beszéd kapcsán: az Egyesült Államok elnöke elismerte Irán jogát a nukleáris technológiára (az iráni rezsim a belpolitikában is a békés célú nukleáris programot emleget); mások muszlim származására hivatkoznak,⁴ és általában érvényesül a városi közvéleményben tapasztalható csodálat Amerika iránt.⁵

Törökországban, a NATO egyetlen muszlim lakosságú tagállamában a beszédet egyértelműen pozitívan fogadták, különösen azért, mert első változatában éppen az ankarai parlamentben hangzott el. Abdullah Gül köztársasági elnök szerint a beszéd „konstruktív, ... becsületes, őszinte és reális” volt.⁶ Az iraki háború és az Amerikában napirendre került örmény

² Szaad Haríri, a libanoni parlamenti többség vezetője, Reaction to Obama's Speech to the Muslim World, 05/06/2009, <http://www.aawsat.com/english/news.asp?section=1&id=16967>.

³ „Valójában jobb volt, mint vártuk, de nem olyan jó, mint reméltük ... a demokráciáról szólva nagyon általános volt, egy kicsit gyenge, mi több részletet reméltünk...” (Ajman Núr), Reaction to Obama's Speech to the Muslim World, 05/06/2009, <http://www.aawsat.com/english/news.asp?section=1&id=16967>.

⁴ Obama középső neve a síita iszlám egyik legtiszteltebb személyiségének, a mártírhalt Huszeinnek a neve. Emellett Obama megválasztásakor gyakori szójáték volt nevének iráni írásmódja (u-bá-má), ami azt jelenti: „ő velünk van”.

⁵ Reactions to Obama's Speech, <http://www.mideastmonitoring.com/2009/06/reactions-to-obama-speech-round-up.html>.

⁶ Turkey's Gul says Cairo speech shows Obama „constructive”, http://www.worldbulletin.net/news_detail.php?id=42857.

népirtás miatt feszültté vált török–amerikai kapcsolatok az utóbbi időben sokat javultak. Törökország, amely éppen az iszlám világban általános haragot kiváltott Mohamed-karikatúrák miatt ellenezte a dán Anders Fogh Rasmussen NATO-főtitkárrá való megválasztását, végül beadta a derekát, és cserébe egy főtitkárhelyettesi posztot kapott. A második Erdoğan-kormány közbenjárt az olyan problémák kezelésében, közvetítésében, melyek az Egyesült Államok számára is prioritások (Szíria, Irán). Törökország regionális elfogadásához hozzájárulnak a kormányzó AKP iszlám kapcsolatai is. A török szerep, illetve szerepvállalási kedv vélhetően erősödni fog most, hogy Törökország az ENSZ Biztonsági Tanácsának nem állandó tagja lett. Ehhez egy a térségben elfogadott amerikai elnök és a stílusában megváltozott amerikai politika komoly segítséget jelent: a sokat emlegetett „hídszerep” – Obama beszédei fényében – új értelmet nyer(het). Egy megerősödött török külpolitika viszont jelentős támasza lehet a térség konfliktusait kezelni és megoldani kívánó Egyesült Államoknak.

Összességében tehát elmondható, hogy a kairói beszéd kedvező visszhangra talált. Obama egyelőre nagyon népszerű, de az amerikai politika változatlanul nem az. A kérdés, hogy vajon Obama tud-e ezen változtatni.

Csicsmann László: Barack Obama kairói beszédének pakisztáni visszhangja

Barack Obama amerikai elnöknek a muszlim világhoz intézett kairói beszéde nem hagyta közömbösen a pakisztáni társadalmat és politikai vezetést sem. Az utca emberét, akárcsak általában az iszlám világ egészében, jelentős várakozással töltötte el. Obama az iszlám világgal kapcsolatos hét kihívás közül az első helyen említette a radikális extrémizmust, amelynek kapcsán utalt a pakisztáni kihívásokra is.

A pakisztáni vélemények megértéséhez szükséges utalni az elmúlt hónapok feszültebbnek tűnő amerikai-pakisztáni viszonyrendszerére. Barack Obama 2009. március 27-én bejelentette az Egyesült Államok új afganisztáni és pakisztáni politikájának elemeit. Eszerint Washington Afganisztán mellett kiemelt fontosságúnak tartja a pakisztáni frontot a terrorizmusellenes háborúban, különös tekintettel a törzsi területekre. Az afganisztáni-pakisztáni hátrált a világ amerikaiak szempontjából legveszélyesebb pontjaként említette. Obama burkolt figyelmeztetést intézett a pakisztáni kormányhoz is, hangsúlyozva, hogy amíg a terroristák pakisztáni bázisokról szabadon támadást intézhetnek az afganisztáni újjáépítésben részt vevő ISAF-erőkkel szemben, addig a háborút nem lehet megnyerni.⁷ Az elnök Pakisztántól határozottabb fellépést vár a Benazir Bhutto meggyilkolását követő választások eredményeként kormányt alakító Júszuf Ridá Gilánitól. A terrorizmusellenes háborúban való további elköteleződés fejében Pakisztán az elkövetkezendő öt esztendőben évi 1,5 milliárd dolláros segélyre számíthat. Obama apró hangsúlyeltolódásokkal ugyan, de lényegében tovább folytatja Bush elnök Pakisztánnal kapcsolatos stratégiáját. A beszéd egyébként – különösen a pakisztáni destabilizálódásra utaló mondatok – éles reakciókat váltott ki a pakisztáni vezetésből.

Az új Pakisztán-politika elemeinek bejelentését mintegy egy hónappal előzte meg a Szúát-völgyi megállapodás aláírása, amit Washingtonban (nem hivatalosan) Iszlámábád kapitulációjaként értékelték. A pakisztáni kormány 2009. február 16-án kiegyezett a radikális iszlámista, Maulána Fazlullah által vezetett törzsi erővel, ami óriási felháborodást váltott ki a nyugati világban. A 2007 óta tartó Szúát-völgyi fegyveres összecsapást a pakisztáni katonaság nem tudta felszámolni, sőt a törzsi erők évek óta párhuzamos intézményeket működtetnek, többek között önálló rádióadót. Az egyezmény értelmében a kormány beleegyezett az iszlám törvénykezés, a saría rendelkezéseinek bevezetésébe.

Egyes vélekedések szerint a Szúát-völgyi megállapodás megkötése előtt Obama afganisztáni és pakisztáni különmegbízottja, Richard Holbrooke Iszlámábádban egyeztetett a feltételekről. Éppen ezzel állhat összefüggésben az a tény, hogy Washington a NATO-val ellentétben nem kommentálta elítélően a törzsi erőkre épülő helyi megoldást, amellyel azt az

⁷ A New Strategy for Afghanistan and Pakistan. March 27th, 2009. <http://www.whitehouse.gov/blog/09/03/27/A-New-Strategy-for-Afghanistan-and-Pakistan/> (Letöltve: 2009.06.08.)

üzenetet sugallta Pakisztánnak, hogy az előző időszaknak a tálibok megerősödését pusztán katonai megoldásokkal kezelő amerikai külpolitikájától a konstruktívabb megközelítés felé kíván elmozdulni. A Szúát-völgyi megállapodás hetek alatt összeomlott, és 2009 áprilisában a hadsereg megkezdte a térség településeinek visszafoglalását, amit május végére, június elejére sikeresen végrehajtott.⁸

A Szúát-völgyi események mellett talán az egyik legaggasztóbb jelenség a 170 milliós Pakisztánban az, hogy a radikalizmus megjelent az ország politikai, szellemi és kulturális életének fővárosában, az eddig stabilitásáról híres Láhorban is. A Mughal- emlékeket őrző városban az elmúlt hónapokban több súlyos merényletet is végrehajtottak.⁹ Egyes elemzők arra utalnak, hogy mivel a Mumbai-merényleteket követően a Giláni-kormány kemény kézzel nekilátott bizonyos, főként Pandzsábhoz kötődő fegyveres szervezetek felszámolásához, azok különféle fegyveres cselekményekkel kívánják destabilizálni a kormányt. Obama kairói beszédében, habár nem nevezte meg a fenti szervezeteket, burkoltan utalt a fenti folyamatokra.

A pakisztáni lakosság – különösen 2001. szeptember 11-e után – meglehetősen negatív színben látja az Egyesült Államokat. Pakisztánban rendkívül népszerűtlen volt Musarráf elnök külpolitikája, aki mondhatni nyíltan lepaktált Washingtonnal. Az Egyesült Államok által 2008 őszén kezdett, pilóta nélküli repülőgépekkel végrehajtott támadások (*drone attacks*), amelyek gyakran számtalan civil áldozatot követelnek, felháborították a pakisztáni közvéleményt. Zárdári elnök 2008. szeptemberi beiktatását követően számos alkalommal követelte az amerikai vezetéstől, hogy tartsa tiszteletben a dél-ázsiai ország szuverenitását. Pakisztáni napilapok azonban arról számolnak be, hogy az ország vezetésének tudtával állítólag pakisztáni repülőterekről szállnak fel a repülőgépek.¹⁰ A pakisztáni lakosság, különösen a rohamosan erősödő középosztály, annak ellenére, hogy alapvetően nem szimpatizál a radikális iszlámizmussal, élesen elítéli a támadásokat, és egyfajta bocsánatkérést vár az Egyesült Államoktól. A pakisztáni vezetés retorikájában többször utalt rá, hogy ha kell, fegyveresen is válaszolnak az amerikai légtérsértésre. Az amerikai repülőgépek ügye azonban ennél jóval összetettebb kérdés, hiszen a pakisztáni kormány is érdekelt lehet abban, hogy ilyen katonai eszközöket vessenek be a törzsi területeken.

Obama kairói beszédétől a pakisztáni közvélemény azt várta, hogy ne csak szavakba öntse a „terrorizmusellenes háború nem az iszlám elleni háború” formulát, hanem tetteivel, azaz a repülőgép-támadások leállításával bizonyítsa elkötelezettségét. Éppen emiatt az Obama-beszéddel főként a pakisztáni közvélemény foglalkozott, és leszámítva a Koránból vett idézeteket, alapvetően negatív hangnemben reagált. Az amerikai–pakisztáni kapcsolatoknak a konkrét kihívásokon túlmenően továbbra is sarkalatos kérdése marad Washington hitelességének javítása és a pakisztáni lakosság meggyőzése az Egyesült Államok „békés” szándékairól.

Paragi Beáta: Izraeli reakciók Obama kairói beszéde kapcsán

A világban zajló események kapcsán megfogalmazott izraeli véleményeknek mindig is megvolt a sajátos matematikája. A régi képlet – miszerint két zsidó, három vélemény – csak bonyolódik, ha az „izraeli” magában foglalja az ország nem zsidó, de állampolgársággal rendelkező (palesztin, beduin, drúz, orosz) lakosait is. A vélemények sokfélesége Obama Kairóban elmondott „történelmi jelentőségű” beszéde kapcsán is jól érzékelhető. A hét nagyobb témát felölelő beszédben – annak általános hangvételén és fogalmazásmódján túl – három olyan elem volt, amelyet különös figyelemmel kísértek Izraelben: az erőszak alkalmazásának minősítése és kérdése, Izraelnek az arab világgal és palesztin társadalommal való viszonya, valamint a térségbeli nukleáris fegyverek kérdése.

⁸ Iftikar A. Khan: Army Takes Mingora. *The Dawn*, 31 May 2009. <http://www.dawn.com/wps/wcm/connect/dawn-content-library/dawn/the-newspaper/front-page/army-takes-mingora-159> (Letöltve: 2009.06.08.)

⁹ Például a Srí Lanka-i kriketcsapat elleni merénylet 2009. március 9-én ebbe a folyamatba illeszthető.

¹⁰ Anwar Iqbal: US officials says drones using Pakistan base. *The Dawn*, 14 February, 2009. <http://www.dawn.com/2009/02/14/top2.htm> (Letöltve: 2009.06.08.)

A beszéd egészét tekintve alapvetően konszenzus alakult ki abban a tekintetben, hogy az új amerikai elnök – elődjéhez képest – jóval nagyobb érzékenységet tanúsít az iszlám világot is jellemző sokféleség iránt. Az már világnézet kérdése, hogy ebből az érzékenységből, a körültekintő fogalmazásmódból ki mit olvas(ott) ki. Alon Pinkas, Izrael New York-i ENSZ-képviselőjének egyik volt diplomatája egyenesen Kennedyhez hasonlította, amennyiben amerikai elnök évtizedek óta nem mondott ilyen volumenű, ennyire kiegyensúlyozott és koherens beszédet. A rövidebb időtávban gondolkodók számára is mindenképpen korszakváltást jelez (a szeptember 11-ét követő időszak végét), hiszen a pragmatizmust tükröző beszéd az iszlám világra iránti nagyfokú toleranciáról, a közös emberi értékek hangsúlyozásáról szólt. Az izraeli jobboldal szekuláris, konzervatív, illetve vallásos szereplői szerint viszont az egész beszéd alaptalan jóindulatot, sőt naivitást tükröz, vagyis arról árulkodik, hogy Obama nem feltétlenül van tisztában a Közel-Keletet jellemző kemény terepviszonyokkal. Az izraeli telepések érdekeit képviselő mozgalmak ernyőszervezetének számító Yesha Tanács megfogalmazása szerint idő kérdése, és kiderül, hogy „Obama Husszein-e inkább, vagy Barack.” Egy baloldali, liberális újságíró olyan roszkárhoz hasonlította, aki töretlenül hiszi: elért sikerei bizonyítják leginkább, hogy amit csinál, azt jól csinálja. Politikai platformtól függetlenül sokakban merült fel a kérdés, hogy a beszéd hangvétele és stílusa vajon hogyan képeződik majd le a reálfolyamatokban.

A Netanjahu vezette kormány udvarias, ám különösebb lelkesedést nem tükröző közleményben fejezte ki abbéli reményét, hogy az Egyesült Államok elnöke által elmondott beszéd valóban a megbékélés új korszakát nyitja meg Izrael és az arab (és általában az iszlám) világ között. Az új korszakot – s ez már olyan izraeli értelmezés, amelyet az Obama-beszéd explicit formában nem tartalmazott – leginkább az fogja meghatározni, hogy az arab világ kész lesz Izrael Államot a zsidó nép otthonaként elismerni. Az ekként definiált béke érdekében Izrael – nemzetbiztonsági és egyéb érdekei védelme mellett – kész mindent megtenni, hangsúlyozta a nyilatkozat. Avigdor Lieberman külügyminiszter külön is kifejezte elismerését annak kapcsán, hogy Obama a tartós rendezés egyik referenciapontjaként a 2003-as, Bush elnöksége idején kidolgozott roadmapet (úttervet) nevezte meg. Valóban, a beszéd érdekes módon csupán erre és az Arab Liga békekezdeményezésére utalt, miközben egy szóval sem említette azt az annapolisi konferenciát, amely Bush elnökségének végét vizionálta a palesztin állam megteremtésének határidejeként.

A beszéd alapján úgy tűnik, az amerikai külpolitika Obama elnöksége idején is „mindent meg fog tenni annak érdekében”, hogy a palesztin állam létrejöjjön. Az előző és a jelenlegi adminisztráció közötti különbség az Izraellel szemben megfogalmazott elvárásokban ragadható meg. Bár az elnök hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok és Izrael közötti kötelék eltéphetetlen (*this bond is unbreakable*), izraeliek sokaságában merülhetett fel a gondolat, hogy ez is csak „nehéz szerelem”. Ennek jó néhány jele van. Egyrészt 2001. szeptember 11. óta először fordult elő, hogy a térséggel kapcsolatos jelentős amerikai beszéd következetesen erőszakot említett terrorizmus helyett. Másrészt az Egyesült Államok a palesztinok saját állam létrehozására vonatkozó jogát akkor is legitimnek tekinti, ha miniszterelnökként Netanjahu az eddigiekben következetesen kerülte a kétállamos megoldás néven nevezését. A palesztin állam létrehozásával összefüggésben az elnök félreérthetlenné tette, hogy a zsidó telepések folytatódó növekedésének semmiféle indokkal – nyilvánvalóan a természetes szaporodással indokolt bővülésre célzott – nincs legitimitása. A félreérthetetlen fogalmazás várható következménye lesz, hogy a Nyugati Parton (Szamaria és Judea területén) található telepéseknek kiadott építési engedélyek száma nőni fog; bizonyos esetekben elképzelhető akár a települések közigazgatási határainak további kiterjesztése is. Az ortodox Sasz párt – amely az építésügyi tárcát is birtokolja – saját szemszögéből érthető módon aggódik amiatt, hogy Netanjahunak előbb-utóbb választania kell a bibliai-történelmi Izrael teljes területére jogot formáló saját koalíciós partnerei és az Egyesült Államok elvárásainak való megfelelés között. Végül, a kairói beszéd különösen figyelemreméltó vonatkozása a palesztinok törekvéseinek minősítése. Az elnök nemhogy palesztin terrorról nem beszélt, de az általuk alkalmazott erőszakot ellenállásként értelmezte – igaz, olyan ellenállásként, amely erőszak alkalmazásával semmilyen körülmények között nem lehet eredményes.

Izraeli szemszögből fontos és a palesztin nemzeti narratívával is összefüggő kérdés, hogy mennyiben volt helyes közvetlenül egymás után említeni a hatmillió zsidó halálához vezető holokausztot, illetve palesztin nép több mint hat évtizede tartó, az izraeli megszállásnak is köszönhetően hiábavaló otthonkeresését. Azok számára, akik a holokausztot semmivel össze nem hasonlítható tapasztalatként értékelik, megfelelő választ kínálhat a Nemzeti Unió parlamenti képviselőjének, Michael Ben-Arinak a reakciója: „túléltük a fáraókat, túl fogjuk élni ezt is.” A liberálisabban gondolkodók Obamának a németországi Buchenwaldban tett másnapi látogatását a kairói beszéd folytatásaként, olyan gesztusként értékelték, amely egyértelműen kifejezi az amerikai elnök azon meggyőződését, hogy a zsidó népnek joga van saját hazájához. Más kérdés, és sokak számára fájó pont, hogy Obama inkább magyarázta a zsidó nép Izraelre formált jogát a történelmi sérelmekkel, mint az ókori Izrael államra utaló történelmi tényekkel vagy bibliai vonatkozásokkal.

A Kairóban elhangzott beszéd azért is csalódást keltett (elsősorban jobboldali) izraeli körökben, mert Obama meglehetősen engedékenyen fogalmazott Irán nukleáris fegyverek megszerzésére irányuló törekvései kapcsán. Egyrészt nem hangzott el semmiféle amerikai felszólítás, hogy Irán azonnal hagyja abba az Izrael számára veszélyt jelentő fejlesztéseit, másrészt Obama inkább a tárgyalásos rendezést hangsúlyozta – éppúgy, ahogy a beszéd egésze is az Egyesült Államok és a muszlim világ közötti párbeszéd szükségessége és a kölcsönös megértés lehetősége mellett tett hitet.

Az összességében inkább óvatos és tartózkodó hivatalos izraeli hozzáállást árnyalja azok véleménye, akik – az egyre valószínűtlenebbnek tűnő kétállamos megoldás elkötelezett híveként – a beszéd bátorságát és kiegyensúlyozottságát dicsérik. Az első közvélemény-kutatási adatok szerint azonban Izrael lakosságának csupán negyede látja kedvezően az amerikai elnök által felvázolt jövőképet. Bár amerikai és izraeli források egyaránt igyekeznek cáfolni, hogy komoly viharfelhők gyülekezzenek a láthatáron, azt már inkább csak amerikai diplomaták hangoztatják, hogy aggodalomra semmi ok, a telepekkel kapcsolatos nézetkülönbségekre az érdekeltek számára megfelelő megoldást fognak találni. A „hogyan” vélhetően zárt ajtók mögötti tárgyalásokon fog kialakulni.

Források

- Benn, Aluf: Obama's speech marks a strategic revolution for Israel. *Haaretz*, 2009. június 5. <http://192.118.73.5/hasen/spages/1090654.html>.
- Benn, Aluf: What exactly was the US-Israeli agreement on settlements? *Haaretz*, 2009. június 9. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1091250.html>.
- Bronner, Ethan: Obama Pins Mideast Hope on Limiting Settlements. *The New York Times*, 2009. június 5. <http://www.nytimes.com/2009/06/06/world/middleeast/06mideast.html>.
- Buel, Meredith: Analysts See Growing US-Israeli Rift Over Settlements Issue. *Voice of America*, 2009. június 4. <http://www.voanews.com/english/2009-06-04-voa52.cfm>.
- Davis, Lanny: Does Israel Need Obama's Tough Love. *The Washington Times*, 2009. június 8. http://www.washingtontimes.com/news/2009/jun/08/does-israel-need-obamas-tough-love/?source=newsletter_must-read-stories-today_more_news_carousel&page=2.
- Eldar, Akiva: Obama's Cairo speech signals end of 9/11 era. *Haaretz*, 2009. június 5. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1090535.html>.
- Eldar, Akiva: Obama leaves settlers with stark choice: apartheid or binational state. *Haaretz*, 2009. június 9. <http://www.haaretz.co.il/hasen/spages/1091455.html>.
- Erfat Weiss: Yesha Council: Obama 'more Hussein than Barack'. *Ynetnews*, 2009. június 5. <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3726504,00.html>.
- Foreign Policy: Obama's Cairo speech rabbis. *Foreign Policy – The Cable*, 2009. június 5. http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2009/06/04/obamas_cairo_speech_rabbis.
- Gold, Dore: U.S. Policy on Israeli Settlements. *Jerusalem Issue Brief*, Vol 9. No 2, Jerusalem Center for Public Affairs, 2009. június 9. http://www.jcpa.org/JCPA/Templates/ShowPage.asp?DRIT=1&DBID=1&LNGID=1&TMID=111&FID=442&PID=0&IID=2995&TTL=U.S._Policy_on_Israeli_Settlements.
- Hoffman, Gil: Yishai's response to Obama: We'll expand settlements. Removing even a single outpost is forbidden, Shas chairman says. *The Jerusalem Post*, 2009. június 4.

- Hoffman, Gil: Poll: Obama's Policies Bad for Israel. *The Jerusalem Post*, 2009. június 8.
<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1244371037911&pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull>.
- Jerusalem Post: Why Obama is wrong on Israel and the Shoah. Editorial, *The Jerusalem Post*, 2009. június 7.
<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1244371033928&pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull>.
- Kampeas Ron: *Some Israeli, U.S. officials move to keep the volume down*. Jewish Telegraphic Agency (JTA), 2009. június 4. <http://jta.org/news/article/2009/06/04/1005647/netanyahu-obama-governments-want-to-keep-the-volume-down>.
- Levy, Gideon: Obama emerged in Cairo as a true friend of Israel. *Haaretz*, 2009. június 5.
<http://www.haaretz.com/hasen/spages/1090534.html>.
- Mualem, Mazal: Israel Ministry Wages Settlement War Against U.S. *Haaretz*, 2009. június 8.
<http://www.haaretz.com/hasen/spages/1091163.html>.
- Slackman, Michael: Varying Responses to Speech in Mideast Highlight Divisions. *The New York Times*, 2009. június 4. http://www.nytimes.com/2009/06/05/world/middleeast/05reax.html?_r=1
- Sofer, Roni: Netanyahu 'determined to show world he is not against peace'. *Ynetnews*, 2009. június 8.
<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3727709,00.html>.
- Verter, Yossi: Netanyahu now faces fight with either Obama or his coalition. *Haaretz*, 2009. június 5.
<http://192.118.73.5/hasen/spages/1090522.html>.